

POJETÍ PŘEDMĚTU TEORIE VÝCHOVY

Vznik vědní disciplíny

- jasně vymezený (definovaný) předmět svého zkoumání
- souborem výzkumných prostředků, metod a technik
- vnitřně strukturovaný systém dílčích obsahů (oborů)
- pojmový aparát

Základní věkové kategorie (terminologie)

- dítě
- mladiství
- mládež

právní prostředí

- nezletilost
- zletilost

školní prostředí

žák - student

Východiska (dokumenty)

- Lisabonská deklarace EU,
- Národní program rozvoje vzdělávání (Bílá kniha),
- Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže.
- Strategie prevence sociálně patologických jevů,,
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
- aj.

Děti a mládež v současné společnosti

Dítě

Dítě – každá lidská bytost mladší 18 let, není-li jinak upraven zákonem příslušné země. Definice vychází z Úmluvy o právech dítěte (1989), schválen Valným shromážděním OSN.

V právním prostředí rozeznáváme ještě termín nezletilý.

*„S daným pojmem úzce souvisí pojem **žák**, kterým je označována osoba v rámci organizovaného procesu vzdělávání institucí základní nebo střední školy. Někdy se na úrovni střední školy používá neformální označení student, ale oslovení student je typické pro vysoké školy.“*

(Janiš st., Skopalová, Janiš ml., 2017, s. 23)

Dětství

V českém prostředí se za **dětství** považuje období od narození do **15 let**, tzn. do období, kdy získává občanský průkaz získání zodpovědnosti, končí povinná školní docházka. Převládající náplní volného času je: učení a hra.

Při správném ovlivňování volného času může vzniknout celoživotní zájem o různou aktivitu (např. rozdílné sportovní aktivity, rybaření, zájem o turistiku, skautskou činnost apod.).

Poznámka na závěr.

Často se uvádí, že období dětství se vyznačuje jako bezstarostné období. Jedná se o mýtus, který odráží pohled na dané období (dětství) z pohledu dospělého jedince.

Mládež

Pojem **mládež** (zpravidla se ztotožňuje s pojmem mladiství), což je označení pro ve věkové rozpětí 15–18 let.

V tomto období se objevují některé problémy, jako např.:

- řešení kritických situací (konflikty s prostředím)
 - citlivost na potřeby z vnějšku
 - náchylnost k negativním jevům ze svého okolí

Adolescent

Někdy se používá označení **adolescent** (z lat. adolescence – dospívání, mladý) se ztotožňuje právě s obdobím dospívání.

Období mezi pubertou a ranou dospělostí (11–13 let až 21 let).

Období se vyznačuje:

- formováním osobnosti,
- sexuální dospělost (ale také sexuální traumata),
- z psychologického hlediska se jedinec připravuje na vstup do světa,
- nastává vrchol rozvoje rozumových schopností,
- v kritických situacích se může objevovat sklon k sebevraždám.

V této souvislosti je zapotřebí zdůraznit, že z hlediska pohlaví, dívky dospívají po psychické stránce obvykle dříve než chlapci.

Teenager

Pojem **teenager** (z angl.)

- označení pro mladého člověka, zpravidla ve věku 11–19 let). V češtině se užívá označení „náctiletí“. Všeobecně se označení používá pro mladého člověka v období dospívání.

POHLED NA GENERACE V PRŮBĚHU STALETÍ (vybraná období)

Ztracená generace (1901-1924)

Charakteristika:

- 1. světová válka
- absence potencionálních manželů
- poptávka po sexuálních službách pro trvale zraněné
- vliv církve na instituci manželství
- převládá tradiční model rodiny
- výběr budoucího partnera ze strany rodičů
- prosazování pohlavní výchovy (osvěty) do škol (učitelé + lékaři)
- koedukovaná výuka i výchova

Tichá generace (1925-1945)

Charakteristika:

- historicky početně menší generace než generace přechozí (2. světová válka)
- převládá dosud tradiční model rodiny
- hospodářská krize
- vysoká zaměstnanost žen
- volná láska (intelektuální problém – Lenin, Teige, Štýrský aj.)
- průmyslové lokality – problém prostituce, alkoholismu, nelegální potraty atd.
- rozšíření erotických a porno časopisů (první porno filmy) Extáze – Machatý, Obrátil aj.
- boj proti pohlavně přenosným chorobám

Generace Baby boomers (1946–1964)

Charakteristika:

- v současné době velká zátěž pro sociální systém (náznaky ageismu) – tato generace je dnes v důchodovém věku
- představa o trvalém míru (nadšení, optimismus, brigády, trvalost instituce rodiny apod.)
- nárůst rozvodovosti
- ztráta autority otce v rodině a snaha o separaci od původní rodiny
- 1. sexuální revoluce (penicilín)
- erotické časopisy a porno časopisy (Playboy – Monroe, 1953)
- Kinsey – 1948 – Sexuální chování muže (každá pátá – zneužita, 47 % - orální sex, masturbaci 92 % mužů, 62 % žen, SM praktiky – 12 % žen a 22 % muži)
- akce PN
- 2 .sexuální revoluce – hormonální antikoncepce (1957) – převládá funkce rekreační nad funkcí reprodukční
- hippies (drogy – marihuana, LSD)

Generace X (1965-1980)

Charakteristika:

- ze systému hodnot postupně vypadává hodnota rodina
- postupně se zvyšuje věk pro vstup do manželství a narození prvního dítěte
- získávání předmanželských sexuálních zkušeností
- vysoká zaměstnanost žen – negativní dopady (na rodinu, výchovu)
- „injekce“ ze strany státu na zvyšování počtu dětí
- předmanželský pohlavní styk – naprosto tolerovaná norma
- nárůst svobodných matek
- nechtěné těhotenství – ponižující interrupční komise (od 50. let až do roku 1986)
- antikoncepce (DANA – prim. Šráček)

Generace Y (1981 – 1999)

„mileniálové“

Charakteristika:

- generace vyrůstající v IT prostředí
- navenek působí arogantně, nemají zodpovědnost, mají velké ambice a umí anglicky, málo samostatnosti „mamahotel“
- rychlý životní styl – snem je cestovat
- trvalá rodina a dítě není primární hodnota
- velké finanční nároky (neomezení finanční příjem)
- tolerance k sexuálním menšinám a registrovanému partnerství
- 30 % dětí se rodí mimo manželství
- výrazný pokles interrupcí
- seznámení pomocí IT (svatba na první pohled, farmář hledá ženu atd.)
- kamarád s výhodou

Generace Y (1981 – 1999)

Kamarád s výhodou

Jedná se o muže, s kterým lze (alespoň podle odborníků) zažít ten nejlepší sex. K jistým znakům patří:

- především dobrá znalost jeho vlastností atd.,
- pocit bezpečnosti v jeho blízkosti, a to včetně sexu,
- mnohem lépe lze pochopit své sexuální tužby, přání a pocity,
- zmiňovaný vztah lze libovolně v každém okamžiku ukončit,
 - nespadá sem žárlivost na případného partnera.

Generace Z (2000 – 2015)

Charakteristika:

- komunikace výhradně IT prostředí
- pokles zájmu o pohybové aktivity
- kladnější vztah k tzv. lehkým drogám, alkoholu, nikotinu
- dospívání (puberta) mnohem dříve než u předchozích generací
- rodiny jsou rekonstruované (rodiče nejsou přímo biologickými rodiči) obdobně sourozenci

Generace Z (2000 – 2015)

Charakteristika:

- všechny informace jsou snadnou dohledatelné
- negativní postoj ke vzdělávání (umělá inteligence)
- mnohem dříve si začínají uvědomovat svou sexuální identitu
- seznamovací portály

Generace Alfa (2015)

Charakteristika:

- bude se rodit věkově starším rodičům
- závislost na IT téměř po 24 hodin denně
- práci nepovažují za bezpodmínečnou podmínku k získání peněz
- k osobnímu uspokojení stačí vzrušující aktivita v IT prostředí
- není čas na seznamování
- poroste neplodnost
- když sex, tak kvalitní a ihned (podpůrné látky), sexuální náhradní prostředky